

Gezamenlijke innovatieagenda netwerk openbare bibliotheekvoorzieningen

Leidraad voor gezamenlijke innovatie in de periode 2016-2018

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Interprovinciaal Overleg **ip^o**

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Vereniging Openbare
Bibliotheken

de Bibliotheek

Samenwerkende
PSO's Nederland

KB Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

Gezamenlijke innovatieagenda netwerk openbare bibliotheekvoorzieningen

Leidraad voor gezamenlijke innovatie in de periode 2016-2018

Colofon

De Gezamenlijke innovatieagenda 2016-2018 is opgesteld door de Koninklijke Bibliotheek in opdracht van het bestuurlijk overleg OCW, IPO, VNG op basis van input vanuit het bibliotheeknetwerk, lokale en provinciale overheden, IPO, VNG, POI's, SPN en VOB en netwerkpartners van de openbare bibliotheken.

Tekst

KWINK groep

Vormgeving

Tra[design]

Druk

ANDO Graphic

Uitgave

Koninklijke Bibliotheek, november 2016

Inhoudsopgave

Vooraf	3
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Doelstelling	6
1.3 Totstandkoming.....	7
2. Prioriteiten	8
2.1 Vier prioriteiten	8
2.2 Prioriteit 1: Jeugd & onderwijs.....	9
2.3 Prioriteit 2: Participatie & zelfredzaamheid	11
2.4 Prioriteit 3: Persoonlijke ontwikkeling	12
2.5 Prioriteit 4: Verandering & verbreding klassieke bibliotheek	13
2.6 De unieke positie van de bibliotheek als uitgangspunt	14
3. Innovatie en rollen in het stelsel	16
3.1 Permanent en gezamenlijk innoveren	16
3.2 Nieuwe verbanden: communities of practice	17
3.3 Informatie- en kennisdeling	18
3.4 Rolverdeling volgens de Wsob in vogelvlucht	19
3.5 Uitwerking van de rolverdeling bij innovatie	19
3.6 Financiering van innovatie	23
4. Tot slot: van innovatieagenda naar actieagenda	26
Bijlage: Rolverdeling op grond van de Wsob	28

Vooraf

De Gezamenlijke innovatieagenda 2016-2018 is op 27 juni 2016 besproken in het bestuurlijk overleg van OCW, IPO en VNG, in aanwezigheid van de VOB, SPN en KB, na aanpassing teruggekoppeld en vervolgens door alle betrokkenen geaccordeerd.

De prioriteiten uit de innovatieagenda worden breed onderschreven. Benadrukt is dat verbreding niet ten koste mag gaan van aandacht voor sociale inclusie en de vijf functies van de openbare bibliotheek zoals omschreven in de Wsob. Er is uitgesproken dat de betrokken partijen – overheden en netwerkpartners – samen gaan werken aan het vervolg: de Gezamenlijke actieagenda 2017-2018.

De actieagenda heeft als doel om de vier prioriteiten uit de innovatieagenda in te vullen en uit te werken, ‘best practices’ te delen en dubbelingen te voorkomen. Er is een centrale rol weggelegd voor POI's en lokale bibliotheken, in samenspel met hun opdrachtgevers, de provincies en gemeenten. Op grond van de Wsob is de KB verantwoordelijk voor de digitale bibliotheek en voor innovaties in het digitale domein. Daarnaast heeft de KB een regierol ten opzichte van het netwerk als geheel. Met deze uitspraken van het bestuurlijk overleg kunnen de partijen, met de innovatieagenda als leidraad, van start met het realiseren van de Gezamenlijke actieagenda 2017-2018.

Het proces om tot de innovatieagenda te komen heb ik als waardevol ervaren. Ik vind het een belangrijke mijlpaal voor de openbare bibliotheeksector dat we een gemeenschappelijke leidraad voor gezamenlijke innovatie hebben kunnen vaststellen. Ik zie uit naar de resultaten van de actieagenda.

Lily Knibbeler
Algemeen Directeur Koninklijke Bibliotheek

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Op 1 januari 2015 is de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) in werking getreden.

De Wsob gaat uit van een bibliotheekstelsel, waarin de drie overheden nadrukkelijk samen de netwerkverantwoordelijkheid dragen. De minister, de provinciebesturen en de gemeentebesturen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor een netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen.¹ Dit netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen wordt gevormd door:

- de lokale bibliotheken;
- de provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's);
- de Koninklijke Bibliotheek (KB), voor wat betreft haar taak tot het in stand houden van de landelijke digitale bibliotheek.

De Wsob beschrijft de taken van de deelnemers in het netwerk. Bij sommige taken raken de verantwoordelijkheden van de verschillende deelnemers elkaar. Dat is bijvoorbeeld het geval bij de innovatietaak. Immers, artikel 16 van de Wsob omschrijft als verantwoordelijkheid voor de gezamenlijke POI's² *'de ontwikkeling van innovaties ten behoeve van de lokale bibliotheken in overeenstemming met de Koninklijke Bibliotheek in verband met haar coördinerende taak'*.³

Omdat de verantwoordelijkheid van de gezamenlijke POI's op het gebied van innovatie enerzijds en de coördinerende taak van de KB anderzijds sterke raakvlakken hebben, is bij het bestuurlijk overleg van OCW, IPO en VNG samen met VOB, SPN en KB de wens ontstaan te komen tot een Gezamenlijke innovatieagenda. Deze agenda beschrijft de geconcretiseerde en afgestemde rollen en verantwoordelijkheden van de overheden en de deelnemers aan het netwerk op het gebied van innovatie. Het is een gezamenlijke agenda, die vorm geeft aan de gewenste toekomst en daarnaast een proces beschrijft om daar te komen, door gestructureerd om te gaan met innovatie.

Voor het opstellen van de Gezamenlijke innovatieagenda is gebruik gemaakt van en voortgebouwd op tal van beleidsplannen en nota's inzake het bibliotheekstelsel, vanuit het lokale, provinciale en landelijke niveau.

De looptijd van deze agenda betreft de periode 2016 tot en met 2018.

1 Wsob, artikel 6 (met name lid 1) en artikel 7.

2 Wsob, artikel 16. De verantwoordelijkheid voor het interbibliotheecair leenverkeer (IBL) is ook op het provinciale niveau belegd. Meer specifiek: een provinciale ondersteuningsinstelling is verantwoordelijk voor het interbibliotheecaire leenverkeer binnen de provincie of provincies waardoor zij wordt gesubsidieerd of in stand gehouden. Daarnaast zijn de POI's gezamenlijk verantwoordelijk voor het interbibliotheecaire leenverkeer tussen provincies.

3 De coördinerende taak van de KB is in artikel 9 van de Wsob nader beschreven. Het aansturen van het netwerk geschiedt door: (1) afstemming en coördinatie, (2) educatie, informatie en reflectie en (3) vertegenwoordiging en promotie. Overigens zijn in artikel 9 van de Wsob naast 'het aansturen van het netwerk' ook nog twee andere taken omschreven: het in stand houden van de landelijke digitale bibliotheek en het verzorgen van de bibliotheekvoorziening Aangepast Lezen.

De wens om te komen tot een Gezamenlijke innovatieagenda wordt versterkt door de volgende constatering:

- De ervaring leert dat afstemming en een heldere taakverdeling nodig is om te voorkomen dat op verschillende plekken aan dezelfde innovaties wordt gewerkt. Een gezamenlijke agenda, met afspraken over de uitwisseling van kennis en resultaten vergroot de kracht van het netwerk op alle niveaus.
- De bibliotheekbudgetten staan in veel gemeenten en provincies onder druk. Dat vraagt om een efficiënte en effectieve inzet van middelen voor de lokale en regionale maatschappelijke opgaven en vergroot de noodzaak tot afstemming van taken en het voorkomen van niet functionele doublures.
- Het afnemend aantal uitleningen en een afnemend aantal bibliotheekleden levert de noodzaak op om meer actie te ondernemen en te vernieuwen, ten einde de ontwikkeling verder te keren.
- In 2015 is een nieuwe provinciale bestuursperiode gestart waarbij veelal voor de komende periode nieuw (cultuur)beleid wordt vastgesteld. Dit biedt, in combinatie met de invoering van de Wsob in 2015, nieuwe mogelijkheden voor het formuleren van gezamenlijke doelen.

1.2 Doelstelling

De technologische en maatschappelijke ontwikkelingen vragen van het bibliotheeknetwerk om te blijven innoveren, met een centrale plaats voor de vijf kernfuncties van de bibliotheek als vaste waarden: (1) ter beschikking stellen van kennis en informatie (informer); (2) bieden van mogelijkheden tot voor ontwikkeling en educatie (leren); (3) bevorderen van lezen en laten kennismaken met literatuur (lezen); (4) organiseren van ontmoeting en debat en (5) laten kennismaken met kunst en cultuur.⁴

De Gezamenlijke innovatieagenda heeft als hoofddoel om de vernieuwingskracht van de bibliotheeksector te versterken om zo toegevoegde waarde te kunnen bieden aan burgers en samenleving in lijn met de vijf functies van de bibliotheek.

Om dat hoofddoel te kunnen realiseren wordt met deze Gezamenlijke innovatieagenda ingezet op:

- Het aanbrenge van *focus* door de innovatiekracht te bundelen op een overzichtelijk aantal prioriteiten die breed worden gedeeld door zowel de netwerkverantwoordelijke overheden als het gelaagde bibliotheeknetwerk.
- Het op gang brengen van een *proces* van permanente innovatie op deze prioriteiten.
- Het geven van helderheid over de concrete *rolverdeling* tussen partijen – passend binnen de kaders van de Wsob – zodat optimale samenwerking kan ontstaan bij dit proces van permanente innovatie.

Met deze Gezamenlijke innovatieagenda als leidraad kunnen overheden vanuit hun verantwoordelijkheid voor het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen, samen met het bibliotheekveld daadkrachtig invulling geven aan het innovatieproces, zowel fysiek als digitaal.

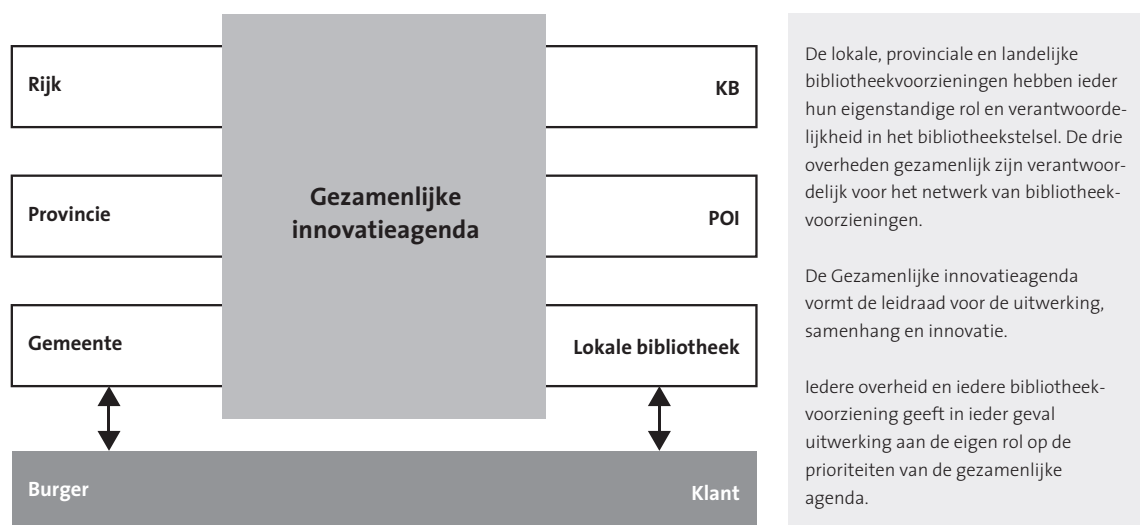
⁴ Artikel 5 van de Wsob.

1.3 Totstandkoming

De Gezamenlijke innovatieagenda is opgesteld door de Koninklijke Bibliotheek in opdracht van het bestuurlijk overleg (OCW, VNG en IPO). De agenda is tot stand gekomen op basis van de input van overheden én bibliotheekvoorzieningen, op lokaal, provinciaal en landelijk niveau. Om input te verzamelen zijn beleidsplannen bestudeerd, gesprekken gevoerd met de organisaties die in het bestuurlijk overleg zijn vertegenwoordigd en zijn vier regionale bijeenkomsten georganiseerd waaraan vertegenwoordigers van vele bibliotheken, POI's, gemeenten, provincies en het ministerie hebben deelgenomen.

Op basis van alle input is een consultatieversie van de innovatieagenda opgesteld die eerst is besproken met betrokkenen en vertegenwoordigers van het bibliotheeknetwerk en de diverse overheden. Daarna is de aangepaste versie openbaar geconsulteerd. De resultaten van deze consultatie zijn vervolgens ook verwerkt. In een gezamenlijke valideringsbijeenkomst met vertegenwoordigers van de drie overheden, de VOB, SPN en de KB is de eindversie ambtelijk besproken en en vervolgens aangeboden ter bespreking in het bestuurlijk overleg. De resultaten van de bespreking zijn verwerkt en opnieuw aan betrokkenen voorgelegd, met als resultaat dat de Gezamenlijke innovatieagenda is vastgesteld.

Met deze bestuurlijke vaststelling vormt de Gezamenlijke innovatieagenda de basis voor de uitvoering van de Wsob voor de periode 2016-2018, waarbij de eigenstandige verantwoordelijkheden van alle betrokkenen in een in hun onderlinge samenhang zijn verwoord.

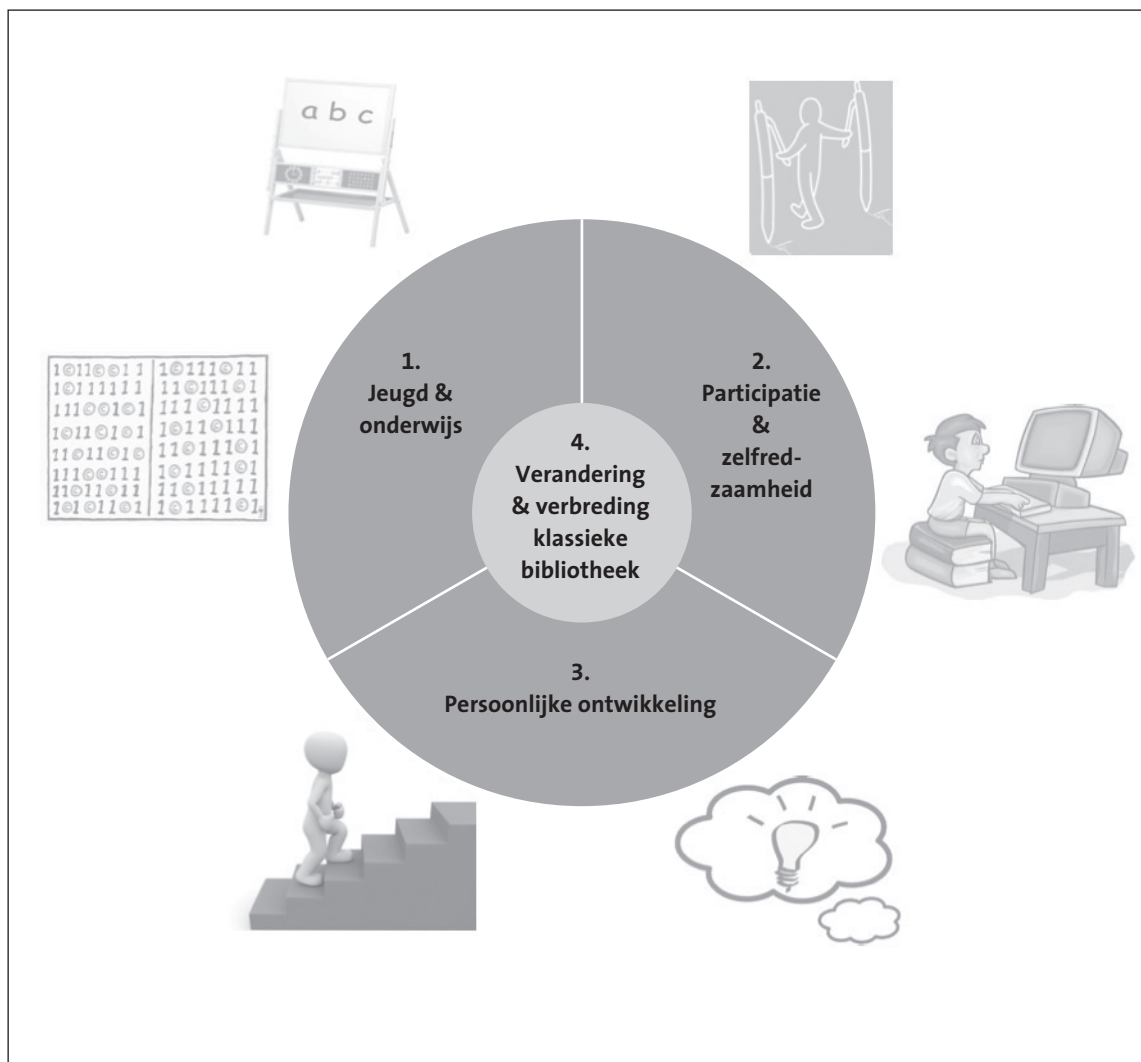
2. Prioriteiten

2.1 Vier prioriteiten

De innovatieagenda is gericht op het versterken van de innovatiekracht door het aanbrengen van focus op een overzichtelijk aantal prioriteiten die breed worden gedeeld in het bibliotheeknetwerk en waarop de deelnemers aan het netwerk gezamenlijk hun innovatiekracht willen stroomlijnen en bundelen. Die prioriteiten zijn:

1. Jeugd & onderwijs;
2. Participatie & zelfredzaamheid;
3. Persoonlijke ontwikkeling;
4. Verandering & verbreding van de klassieke bibliotheek.

Deze gezamenlijke prioriteiten zijn naar voren gekomen op basis van de Wsob, een rondgang in de sector en een inventarisatie van de beleidsplannen van diverse provincies, POI's, gemeenten, lokale bibliotheken en actuele landelijke programma's en visies. De prioriteiten kunnen rekenen op een zeer groot draagvlak en zijn in de figuur hierna gevisualiseerd.

Alle deelnemers in het netwerk (157 lokale bibliotheken, 390 gemeenten, 9 POI's, 12 provincies en de KB voor haar taken onder de Wsob) hebben een eigenstandige verantwoordelijkheid voor de invulling van hun innovatie – maar wel met een gezamenlijke focus op de geformuleerde prioriteiten.

Hierna worden de vier prioriteiten nader toegelicht. Er wordt een brede definitie van innovatie⁵ gehanteerd. Of het nu gaat om stapsgewijze innovaties⁶, om productdoorbraak-innovaties⁷, om alternatieve vormen van dienstverlening⁸ of om volledig nieuwe ondernemingen of bedrijfsmodellen⁹: al deze typen innovaties¹⁰ worden benut om daadkrachtig te vernieuwen op de vier prioriteiten. De innovatie is pas gerealiseerd als deze heeft geleid tot betere of nieuwe maatschappelijke waarde.

2.2 Prioriteit 1: Jeugd & onderwijs

Ambitie

Door permanent te innoveren wil het bibliotheeknetwerk een aantoonbare bijdrage leveren aan

1. het stimuleren van lezen, bevorderen van leesplezier en het versterken van 21st century skills,
2. de taalontwikkeling, leesbevordering en mediawijsheid van kinderen en jongeren,
3. het voorkomen van taalachterstanden en laaggeletterdheid op latere leeftijd en
4. het creëren van de bibliotheek als plek waar kinderen en jeugd graag verblijven om kennis op te doen en vaardigheden te ontwikkelen.

Op die wijze levert het bibliotheeknetwerk een bijdrage aan het realiseren van de doelen die in het Actieprogramma Tel mee met Taal¹¹ en in de Ambitie-agenda van de Leescoalitie¹² zijn geformuleerd, aan het bereiken van digitale ambities die de KB in haar beleidsplan heeft genoemd en aan het bevorderen van gelijke kansen.

5 Het model van Langdon Morris gaat uit van een brede definitie van innovatie.

6 Ook wel incrementele innovatie of optimalisatie genoemd. Hierbij gaat het om het stap voor stap doorvoeren van verbeteringen in bestaande producten of diensten of in bestaande processen en taken. Een voorbeeld is het frontaal presenteren van materialen.

7 Ook wel disruptieve innovatie genoemd. Hierbij gaat om het toepassen van een nieuwe technologie of visie op bestaande processen. Een voorbeeld is het uitlenen van E-books (naast het uitlenen van fysieke materialen).

8 Hierbij gaat het om het ontwikkelen van nieuwe modellen voor dienstverlening binnen de bestaande missie – gecombineerd met een andere wijze van financiering. Voorbeelden zijn BoekStart in de Kinderopvang en de Bibliotheek *op school*.

9 Het gaat hierbij om (het uitvoeren van activiteiten vanuit) compleet nieuwe denkmodellen of bedrijfsmodellen. Voorbeelden zijn de Kennismakerij in Tilburg en de BiblioTech library van Texas.

10 Gebaseerd op de theorie van Langdon Morris (Permanent Innovation, uitgever Innovatie Academy).

11 In Tel mee met Taal wordt als doel gesteld: In 2018 worden in totaal 1 miljoen jonge kinderen tot en met de basisschoolleeftijd bereikt met leesbevorderingsactiviteiten, zodat hun taalvaardigheid en leesplezier toenemen. Zie: Actieprogramma Tel mee met Taal (2015). Verkregen van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/03/06/actieprogramma-tel-mee-met-taal>.

12 De Leescoalitie, waar de Koninklijke Bibliotheek onderdeel van is, stelt als doel om in 2025 geen enkel kind de school met leesachterstand te laten verlaten. Leescoalitie. Ambitie-agenda 2015-2025. Verkregen van <http://leescoalitie.nl/geen-enkel-kind/>.

Kinderen en jeugd zijn een belangrijke doelgroep voor bibliotheken. Door een doorlopende lees- en leerlijn te bieden voor 0-18 jaar wordt een bijdrage geleverd aan het voorkomen van taalachterstanden en laaggeletterdheid op latere leeftijd.

Het onderwijs is daarbij voor bibliotheken een zeer belangrijke samenwerkingspartner. De Wsob bevestigt het belang van de relatie met het onderwijs ook expliciet: het ondersteunen van onderwijs is een verplichte taak voor alle deelnemers in het netwerk.¹³

Uit onderzoek blijkt dat de uitdaging bij de doelgroep kinderen en jongeren groot is. Ongeveer 8% van de kinderen verlaat de basisschool (eind groep 8) met een taalachterstand.¹⁴ Ander onderzoek wijst erop dat onder 15-jarigen de laaggeletterdheid ongeveer 14% is.¹⁵ Voor veel jeugd blijkt het interpreteren van informatiebronnen ingewikkeld. Slechts 30 procent van de tweedejaars leerlingen in het voortgezet onderwijs is in staat zelfstandig een computer te gebruiken als instrument om informatie mee te verzamelen en te beheren. Vooral leerlingen in het vmbo en het praktijkonderwijs presteren op dat punt onvoldoende.¹⁶

Innovaties van het bibliotheeknetwerk binnen deze prioriteit zijn er bijvoorbeeld op gericht om:

- Bij kinderen en jongeren lezen te stimuleren, leesplezier te bevorderen en de zogenaamde 21st century skills¹⁷ te versterken.¹⁸
- Programma's voor taalontwikkeling, leesbevordering, mediawijsheid¹⁹ en de doorlopende lees- en leerlijn voor 0-18 jarigen in samenwerking met het onderwijs door te ontwikkelen en continu te verbeteren.
- Bibliotheken een plek te laten zijn waar kinderen en jongeren graag verblijven om kennis op te doen en om hun vaardigheden te ontwikkelen.²⁰

13 Zie: Wsob, artikel 8.

14 Binnen het reguliere basisonderwijs beheerst 8% van alle leerlingen die de Centrale Eindtoets 2015 hebben gemaakt, het referentieniveau 1F niet. Bron: College voor toetsen en examens (2015). Rapportage referentieniveaus taal en rekenen 2014-2015. Invoering centrale toetsing en examinering referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen mbo, vo en po, en Engels voor mbo-4. September 2015.

15 PIAAC (2011). Laaggeletterdheid in Nederland. Resultaten van de Adult Literacy and Life Skills Survey (ALL). Verkregen van http://www.ecbo.nl/stream.aspx?file=/downloads/publicaties/Pub_ecbo_laaggeletterdheid_in_Nederland_WEB.pdf.

16 Meelissen, Punter & Drent, 2014. Digitale geletterdheid van leerlingen in het tweede leerjaar van het voortgezet onderwijs. Nederlandse resultaten van ICILS-2013. Enschede: Universiteit Twente. In *Onderwijs2032* (2016). *Ons onderwijs2032*. Eindadvies. Verkregen van <http://onsonderwijs2032.nl/wp-content/uploads/2016/01/Ons-Onderwijs2032-Eindadvies-januari-2016.pdf>.

17 Generieke vaardigheden die van belang zijn voor het functioneren in de samenleving, ook wel sleutelvaardigheden, kerncompetenties of vakoverschrijdende competenties genoemd. Er zijn verschillende modellen van 21^e-eeuwse vaardigheden, maar in alle modellen komen in ieder geval de volgende elementen terug: creativiteit, kritisch denken, probleemoplossende vaardigheden en productiviteit. Zie onder meer: SLO, 21^e-eeuwse vaardigheden in het curriculum van het funderend onderwijs, p. 17.

18 Een voorbeeld uit San Francisco is '826 Valencia'. Deze non-profit organisatie helpt kansarme kinderen tussen de 6 en 18 jaar met hun creatieve en verklarende schrijfvaardigheden. Zie <http://826valencia.org/>.

19 Mediawijsheid is – volgens Mediawijzer.net – het geheel van kennis, vaardigheden, en mentaliteit waarmee burgers zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in onze snel veranderende mediasamenleving.

20 Een voorbeeld is de Top Academie voor kinderen, waarbij kinderen in vier middagen extra lessen krijgen gericht op taal, begrijpend lezen, woordenschat, informatievaardigheden en film kijken.

2.3 Prioriteit 2: Participatie & zelfredzaamheid

Ambitie

Door permanent te innoveren wil het bibliotheeknetwerk een aantoonbare bijdrage leveren aan het vergroten van de zelfredzaamheid en participatie van burgers die niet over voldoende vaardigheden beschikken om goed te kunnen meekomen in de maatschappij of die een leesbeperking hebben. Het bibliotheeknetwerk helpt, in afstemming en samenwerking met andere organisaties, deze burgers hun vaardigheden (basisvaardigheden zoals taalvaardigheid, leesvaardigheid, digitale vaardigheid²¹) te ontwikkelen, sociale cohesie te bevorderen en ongelijke kansen en segregatie tegen te gaan en levert daarmee een bijdrage aan het vergroten van de maatschappelijke kansen van het algemene publiek²² en het realiseren van de geformuleerde doelen in Tel mee met Taal²³ en de Leescoalitie.²⁴

Uit onderzoek blijkt dat ongeveer 1,3 miljoen Nederlandse volwassenen laaggeletterd zijn.²⁵ Zij hebben moeite mee te komen in de maatschappij en lopen tegen tal van problemen aan in het dagelijks leven. Voor hen is het bijvoorbeeld moeilijker om een baan te vinden of te houden (in het geval op hun werk mondelinge instructies worden vervangen door schriftelijke werkinstructies) en voor hun eigen gezondheid te zorgen (omdat ze bijsluiters of doseringsinstructies van medicijnen niet kunnen lezen). Daarnaast blijken ongeveer 840.000 Nederlanders nog niet vaardig genoeg te zijn om online zaken met de overheid te regelen (of hebben ze de middelen er niet voor), terwijl overheidsinstanties steeds vaker digitaal gaan communiceren met burgers.²⁶ Ruim 300.000 mensen in Nederland hebben een visuele beperking en daardoor moeite met geschreven en gedrukte tekst²⁷, naast mensen met andere leesbeperkingen als gevolg van bijvoorbeeld dyslexie en mensen voor wie Nederlands een tweede taal is.

Bibliotheken kunnen deze doelgroepen helpen om hun vaardigheden te ontwikkelen. Daarmee kunnen achterstanden worden verkleind en ongelijke kansen en segregatie worden tegengegaan. Veel bibliotheken doen dat ook al door – in samenwerking met andere organisaties – cursussen aan te bieden of door burgers gericht door te verwijzen naar andere organisaties, bijvoorbeeld via de (Digi)Taalpunten van bibliotheken. Ook hebben bibliotheken een rol in het verzorgen van aanbod voor mensen met een leesbeperking. Daarnaast spelen bibliotheken een rol in het bevorderen van sociale cohesie door hun laagdrempelige ontmoetingsfunctie, zowel in de

- 21 Digitale vaardigheid is meer dan knoppenkunde: het gaat juist ook over het kunnen zoeken, selecteren, verwerken en toepassen van relevante informatie uit een overvloed van informatie. Zie onder meer: Brand-Gruwel & Wopereis, 2010.
- 22 In de Wsob, artikel 5, is het vergroten van de maatschappelijke kansen van het algemene publiek expliciet genoemd.
- 23 In Tel mee met Taal wordt als doel gesteld: In de periode 2016-2018 verbeteren tenminste 45.000 Nederlanders hun taalbeheersing zodanig dat zij aantoonbaar beter scoren op taalbeheersing en maatschappelijk participatie, waaronder arbeidsdeelname. Actieprogramma Tel mee met Taal (2015). Verkregen van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/03/06/actieprogramma-tel-mee-met-taal>.
- 24 De Leescoalitie stelt als doel dat in 2025 alle volwassenen geletterd zijn of bezig zijn dat te worden. Zie: Leescoalitie. Ambitie-agenda 2015-2025. Verkregen van <http://leescoalitie.nl/alle-volwassenen/>.
- 25 Expertisecentrum Beroepswijs en Stichting Lezen & Schrijven (2014). Laaggeletterdheid in kaart. Verkregen van http://www.ecbo.nl/3_1801_Laaggeletterdheid-in-kaart.aspx.
- 26 Dialogic (2013). De digitale (zelf)redzaamheid van de burger: ondersteuning bij de Digitale Overheid 2017. Verkregen van https://www.kb.nl/sites/default/files/digitale_zelfredzaamheid_burger.pdf.
- 27 Visio expertisecentrum voor blinde en slechtziende mensen. Zie <http://www.visio.org/slechtziend-of-blind/>.

stedelijke als de plattelandsomgeving. Bibliotheken zijn in dorpen en wijken vaak de enige voor een breed publiek toegankelijke voorziening.

Door burgers te helpen om zelfredzamer²⁸ te worden en te participeren²⁹ kunnen bibliotheken een directe bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgaven waarvoor gemeenten in het sociale domein staan. Dat bibliotheken een goed gespreide publieke voorziening zijn die bovendien laagdrempelig is, geeft de bibliotheek een goede uitgangspositie om hierin samen met andere organisaties een rol te spelen.

Bij deze prioriteit moet overigens wel worden aangegeven dat bibliotheken binnen het eigen expertisedomein blijven: informatie, voorlichting, educatie en verwijzing. Zorg en hulpverlening behoren tot het domein van zorgprofessionals en niet van de openbare bibliotheken.

Innovaties binnen deze prioriteit zijn er bijvoorbeeld op gericht om:

- Burgers die tot de doelgroep behoren in toenemende mate te bereiken (outreach).
- Het aanbod (trainingen en cursussen) in samenwerking met anderen te blijven vernieuwen zodat goed wordt ingespeeld op de (veranderende) vraag van de burgers.³⁰
- Allianties en samenwerkingen aan te gaan met de belangrijkste spelers in het sociale domein³¹, op alle niveaus in het bibliotheeknetwerk. Afspraken op landelijk niveau kunnen bibliotheken helpen om lokaal een krachtige rol te vervullen. Een voorbeeld hiervan is de landelijke afspraak met de Belastingdienst over hulp bij aangifte.³²

2.4 Prioriteit 3: Persoonlijke ontwikkeling

Ambitie

Door permanent te innoveren wil het bibliotheeknetwerk bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling van iedereen. Als lid van de bibliotheek³³ of als gebruiker van de bibliotheekdienstverlening of als bezoeker van een vestiging of bibliotheekwebsite wordt iedereen staat gesteld zich als individu te ontplooiën en een leven lang te leren.

28 Zelfredzaamheid is het vermogen van mensen om zichzelf te redden met zo min mogelijk ondersteuning en zorg. Een belangrijk onderdeel van zelfredzaamheid is eigen regie: het vermogen om je eigen leven en ondersteuning te regelen en het praktische vermogen om jezelf te redden.

29 Voor de gemeenten betekent participatie onder andere: deel kunnen nemen aan onderwijs, betaald werk hebben, in het levensonderhoud kunnen voorzien, deel kunnen nemen aan maatschappelijke activiteiten, mensen in de omgeving kunnen ondersteunen en vrijwilligerswerk kunnen doen. Zie onder meer Beleidsplan Theek 5, 2015 en verder.

30 Een voorbeeld uit het Verenigd Koninkrijk zijn de ideastores in Londen. Zie: https://issuu.com/ideastores/docs/018660_-_idea_store_course_guide_20/2?e=1138203/13471830.

31 Bijvoorbeeld op gebieden als welzijn en maatschappelijke activiteiten, werk en uitkering, veiligheid, gezin, jeugd, gezondheid en zorg, en vrijwilligerswerk.

32 Zie bericht d.d. 18 februari 2016 op de website van de KB: <https://www.kb.nl/nieuws/2016/belastingdienst-en-koninklijke-bibliotheek-sluiten-convenant>.

33 Ongeveer 1,6 miljoen volwassenen zijn thans lid van de bibliotheek. Zie: CBS (2015). Aantal leden bibliotheek. Verkregen van <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/onderwijs/publicaties/artikelen/archief/2015/steeds-meer-jongeren-lid-van-de-bibliotheek.htm>.

De basis van de openbare bibliotheek is dat ze bijdraagt aan de ontplooiing van het individu, voor jong en oud ongeacht opleidingsniveau. De bibliotheek staat voor een leven lang leren³⁴, biedt een stimulerende leeromgeving voor iedereen en vormt een platform waar mensen kunnen samenkomen, kennis kunnen delen, specifieke vaardigheden kunnen verwerven en hun talent kunnen ontwikkelen.

Innovaties binnen deze prioriteit zijn er bijvoorbeeld op gericht om:

- Met op verschillende doelgroepen afgestemd aanbod mensen in staat te stellen een leven lang te leren en slimmer, creatiever en vaardiger te worden.
- De bibliotheek te blijven doorontwikkelen als aantrekkelijke verblijfplaats en ontmoetingsplek voor leesplezier, co-creatie en waarin communities rondom lezen, leren en informeren centraal staan, fysiek en digitaal.

2.5 Prioriteit 4: Verandering & verbreding klassieke bibliotheek in het netwerk

Ambitie

Door permanent te innoveren (en te digitaliseren) wil het bibliotheeknetwerk de uitleenfunctie effectiever en efficiënter organiseren én wil het bibliotheeknetwerk nieuwe (bedrijfs)modellen ontwikkelen en nieuw aanbod ontwikkelen en uittesten die kunnen bijdragen aan een vitaal en dekkend netwerk van bibliotheekvoorzieningen. Via die weg kunnen middelen worden vrijgespeeld om de maatschappelijk-educatieve functie van de bibliotheek verder uit te bouwen en tijd en geld in te zetten op de nieuwe klantbehoeften.

Het netwerk van bibliotheekvoorzieningen is een autoriteit op het gebied van informatie: fysieke en digitale bronnen. Het uitlenen van boeken en andere materialen, of ze nu fysiek of digitaal zijn, is en blijft een belangrijke taak van bibliotheken. Dat neemt niet weg dat de bibliotheek veel meer is dan een ruimte die wordt opengesteld om een collectie uit te lenen. De bibliotheek heeft een brede functie. Dat wordt bevestigd in de beschrijving van de vijf kernfuncties van bibliotheekvoorzieningen in de Wsob en in de toenemende behoefte aan de maatschappelijk-educatieve rol die bibliotheken kunnen innemen het lokale speelveld.

Tegelijkertijd zijn subsidies voor openbaar bibliotheekwerk sinds enige jaren minder vanzelfsprekend dan zij lange tijd zijn geweest. De budgetten voor het lokale bibliotheekwerk lopen terug.

Het bibliotheeknetwerk staat hierdoor voor de uitdaging om de klassieke uitleenfunctie te veranderen en effectiever en efficiënter in te richten ('verandering'), om tijd en geld te kunnen inzetten op nieuwe klantbehoeften en op de maatschappelijk-educatieve functie van de bibliotheek ('verbreding'). Dat vergt digitalisering en innovatie in onder meer de werkprocessen

³⁴ Eind 2014 hebben minister Bussemaker (OCW) en minister Asscher (SZW) aan de Tweede Kamer een brief gestuurd over leven lang leren waarin ze aangeven dat dit een speerpunt is voor het kabinet. Meer dan ooit is er behoefte aan voortdurende bij-, om- en opscholing. Verkregen van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2014/10/31/kamerbrief-leven-lang-leren>.

en ondersteunende systemen, de logistiek, marketing en de wijze van collectioneren. Uitgangspunt hierbij is te focussen op de waarde voor de klant. De verbreding krijgt vorm door innovaties in samenwerking met partners op terreinen als cultuur, erfgoed, sociaal domein en educatie. Uitdagingen zijn er voor de bibliotheken in het zoeken naar lokale verbindingen tussen het digitale en het fysieke en in het verbinden van mensen, kennis en informatie: co productie en co creatie.

Innovaties binnen deze prioriteit zijn er bijvoorbeeld op gericht om:

- De klassieke uitleenfunctie effectiever en efficiënter in te richten en te organiseren.
- Nieuwe bedrijfsmodellen³⁵ te ontwikkelen en uit te testen die bijdragen aan een vitaal en dekkend netwerk van bibliotheekvoorzieningen.
- Lokale verbindingen tussen het fysieke en digitale domein te ontwikkelen en verbindingen van mensen met kennis, met de collectie en met elkaar.³⁶
- Vanuit de kerntaken vorm te geven aan de samenwerking met partners op aanpalende domeinen als cultuur, erfgoed en educatie en de rol van de bibliotheek als ondersteuner van gemeentelijk beleid te versterken.

2.6 De unieke positie van de bibliotheek als uitgangspunt

De basis van het openbaar bibliotheekwerk is dat het bijdraagt aan de ontplooiing van het individu, jong en oud. De bibliotheek staat voor een leven lang leren en biedt een stimulerende leeromgeving voor iedereen. De bibliotheek biedt een platform waar mensen kunnen samenkomen, kennis kunnen delen en specifieke vaardigheden kunnen verwerven. De bibliotheek is gericht op het verkleinen van achterstanden én op het verder ontwikkelen van talent. De digitale bibliotheek is een aanvulling op de lokale bibliotheek en omgekeerd. Beide versterken en verrijken elkaar. De bibliotheek, digitaal en fysiek, is de plek voor alle Nederlanders, om te lezen en te leren, zich te informeren en hun ervaringen te verrijken en slimmer, vaardiger en creatiever te worden.

Innovatie op de vier prioriteiten die hiervoor zijn beschreven begint altijd vanuit een analyse van het gebruikersperspectief (er moet een behoefte zijn bij de gebruiker en die behoefte staat centraal) én vanuit een analyse van de mate waarin de bibliotheek op grond van haar unieke positie toegevoegde waarde kan bieden aan deze gebruiker.

Meer specifiek geformuleerd zou sprake moeten zijn van drie omstandigheden alvorens het bibliotheeknetwerk een actieve rol gaat vervullen:

- Er moet een concrete behoefte zijn bij de gebruiker (leden en/of burgers).
- Het vervullen van die behoefte moet passen bij (één van) de vijf kernfuncties van de bibliotheek.
- De bibliotheek moet toegevoegde waarde kunnen bieden op grond van een onderscheidende positie ten opzichte van andere organisaties die de behoefte van de gebruiker zouden kunnen vervullen.

35 Een voorbeeld is Kennismakerij Tilburg <http://www.bibliotheekmb.nl/kennismakerij.html> en de BiblioTech library van Texas.

36 Voorbeelden zijn: Wikipedia in de openbare bibliotheek <https://www.kb.nl/ob/collecties/collectie-nederland-context-en-cocreatie/wikipedia-in-de-openbare-bibliotheek>; Kennismakers Oss <http://www.nobb.nl/component/content/article/65-algem1/4237-ben-jij-een-kennismaker>.

Op onder meer de volgende punten is de positie van de bibliotheek onderscheidend van die van veel andere organisaties:

- Bibliotheken hebben een uitgebreid netwerk van vestigingen. Het openbare bibliotheeknetwerk vormt een stelsel van een goed gespreide, toegankelijke, laagdrempelige en hooggewaardeerde publieke voorzieningen. De 157 openbare bibliotheken in Nederland hebben samen 1.030 locaties.³⁷ Daarnaast is er een sterke digitale aanwezigheid van bibliotheken.
- De naamsbekendheid van bibliotheken is groot. De openbare bibliotheek is de grootste culturele instelling van ons land met zo'n 4 miljoen leden.
- De bibliotheek is een algemene publieke voorziening waar eenieder uit de samenleving komt. Van allochtoon tot autochtoon, van hoogopgeleid tot laagopgeleid en van jong tot oud.
- De bibliotheken hebben een onafhankelijke uitstraling en staan in de buitenwereld bekend om hun niet-commerciële karakter. De bibliotheek is onafhankelijk ten aanzien van de aangeboden informatie en wordt door gebruikers ook als zodanig ervaren.³⁸

Soms zal het ook zo zijn, dat bibliotheken bepaalde innovaties beter kunnen overlaten aan andere organisaties die daarvoor beter geëquipeerd of geëquipeerd zijn; de bibliotheek verwijst dan door. Overigens vervullen bibliotheken hun taken al veelvuldig in samenwerking met anderen. Meer dan ooit werken bibliotheken samen in een netwerk van organisaties uit onderwijs, welzijn, zorg, met educatieve, culturele en erfgoedinstellingen en met vele andere lokale partners.

37 Per 1 januari 2015. Cijfers verkregen van CBS. Bij het aantal vestigingen worden servicepunten meegenomen. De miniservicepunten, zelfbedieningsbibliotheken en de bibliobussen zijn niet opgenomen.

38 De Wsob stelt in artikel 4 het volgende: Een openbare bibliotheekvoorziening heeft een publieke taak die zij voor het algemene publiek vervult op basis van de waarden onafhankelijkheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid, pluriformiteit en authenticiteit.

3. Innovatie en rollen in het stelsel

3.1 Permanent en gezamenlijk innoveren

Met deze Gezamenlijke innovatieagenda willen we een proces van permanente innovatie op gang brengen op een overzichtelijk aantal prioriteiten waarbij de deelnemers in het netwerk gezamenlijk optrekken.

Een innovatiecyclus kent verschillende fasen: de fase waarin ideeën en vernieuwingen ontstaan of worden bedacht, de uitwerking in de testfase (prototypes, experimenten, proeftuinen), doorontwikkeling, de fase waarin ze breed beschikbaar worden gesteld³⁹ (geïmplementeerd) en waarin ze vervolgens nog verder worden ontwikkeld en spin offs⁴⁰ worden bedacht.

Voor deze agenda wordt onderscheid gemaakt in de drie hoofdfasen van de innovatiecyclus:

In elk van die drie fasen van de innovatiecyclus wil het bibliotheeknetwerk gezamenlijk optrekken en de krachten bundelen:

- **Samenwerking bij het bedenken, verzamelen en uitwerken van goede ideeën**
In de eerste fase van het proces staat het stimuleren van idee-ontwikkeling centraal. Het gaat daarbij om het gezamenlijk (blijven) bedenken en uitwerken van goede ideeën voor vernieuwing, op alle niveaus in het netwerk.⁴¹
- **Samenwerking bij het experimenteren en het monitoren van experimenten**
In de tweede fase staat het proces centraal om de beste ideeën gezamenlijk te testen door ze om te zetten in experimenten. De innovatie wint aan kracht als monitoringsinstrumenten gezamenlijk worden ontwikkeld en toegepast. Door de resultaten van experimenten te meten

³⁹ Innovatie gaat dus niet alleen over het van onderop laten ontstaan van vernieuwingen, maar ook om het landelijk beschikbaar stellen van succesvolle vernieuwingen (implementatie en uitrol, zoals reeds gebeurt met o.a. de Bibliotheek *op school*). Zie ook Bestuur SPN: Visie op invulling van de Wsob, door provinciale ondersteuningsinstellingen en SPN, augustus 2015, p. 17.

⁴⁰ Een voorbeeld van een spin off is BoekStart in de Kinderopvang. Deze innovatie is voortgekomen uit BoekStart dat zich aanvankelijk primair richtte op ouders en niet op kinderopvangorganisaties.

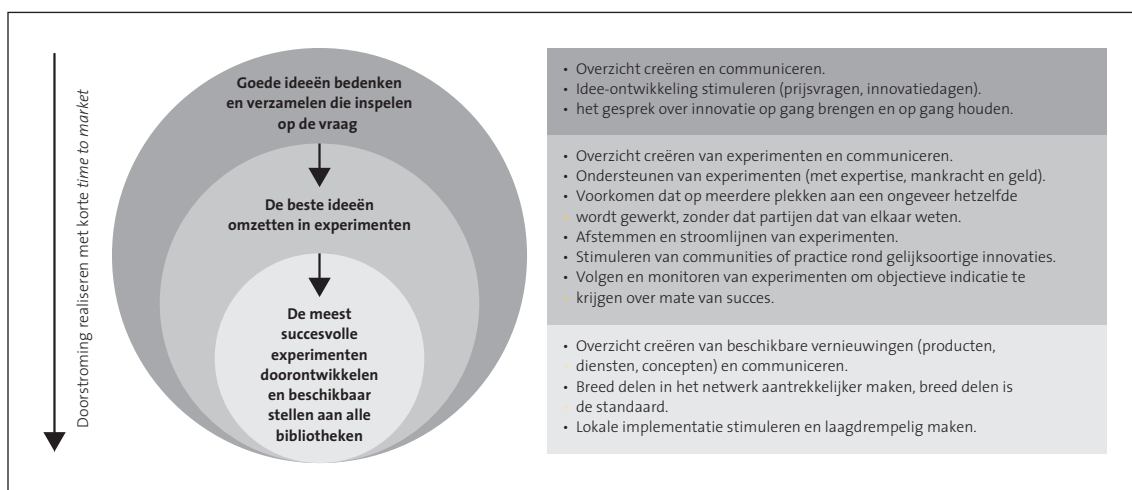
⁴¹ Immers, goede ideeën kunnen overal ontstaan. In de sector bij de bibliotheken, maar ook buiten de sector. Op lokaal of regionaal niveau, of landelijk. In Nederland, maar ook in het buitenland.

en monitoren wordt duidelijk welke resultaten er wel en niet met de innovatie kunnen worden bereikt.

- **Samenwerking bij beschikbaar stellen**

In de derde fase staat het in samenwerking doorontwikkelen van innovaties centraal die in de experimenten succesvol zijn gebleken, alsmede het op netwerkniveau breed beschikbaar stellen van deze innovaties aan alle bibliotheken die er gebruik van willen maken. Uitgangspunt in deze fase, waarin bewezen innovaties beschikbaar komen en breed worden geïmplementeerd, is dat het delen van innovaties de standaard wordt. Coöperatie in de sector komt centraal te staan: brede verspreiding, samen evalueren en samen doorontwikkelen vormen de kern.

De figuur hierna geeft de samenwerking rond de drie fasen in het innovatieproces schematisch weer. Door goed samen te werken kan de innovatiecyclus worden versneld en wordt een korte time to market gerealiseerd: van idee tot implementatie. In de tabel aan de rechterzijde is voor de drie fasen van de innovatiecyclus aangegeven wat belangrijke aandachtspunten hierbij zijn.

Innoveren betekent niet alleen nieuwe producten en diensten ontwikkelen maar ook afscheid durven nemen van producten en diensten die hun waarde hebben verloren. Kenmerkend aan innovaties is dat ze een hoge faalkans hebben: goed bedachte innovaties blijken soms achteraf niet te werken. Daardoor zullen niet alle goede ideeën doorstromen tot experimenten en zullen niet alle experimenten succesvol blijken te zijn. Het faalrisico belangrijk om als netwerk te accepteren, omdat zonder die acceptatie risicovolle innovaties zullen worden vermeden terwijl misschien juist die innovaties voor de samenleving de meeste toegevoegde waarde hebben.

3.2 Nieuwe verbanden: communities of practice

Bibliotheken en POI's kunnen met elkaar samenwerkingsverbanden aangaan voor het ontwikkelen van en experimenteren met innovaties, binnen en buiten de bestaande kaders. In bijvoorbeeld communities of practice worden gezamenlijk door bibliotheken, POI's andere partners (bijvoorbeeld KB) innovaties ontwikkeld en wordt er geëxperimenteerd met de focus op één gedeeld onderwerp. Denk aan de bibliotheken die experimenteren en ervaring opdoen met de hulp bij belastingaangifte en aan de Bredebieb, een community waarin openbare bibliotheken hun krachten bundelen om de lokale positie van openbare bibliotheken door te ontwikkelen. Ook

de grootschalige projecten van de G4 rond ouderen kunnen worden gezien als een community of practice. Communities of practice zijn samenwerkingsverbanden op inhoud, niet beperkt door provinciegrenzen of verschillende posities binnen het stelsel. Ook niet door landsgrenzen: samenwerking met buitenlandse bibliotheken kan leiden tot innovatie, onder meer via Europese subsidieprojecten.

Binnen een community of practice delen partijen hun ervaringen en komen ze tot gezamenlijke innovaties op grond van wat wel en niet goed werkt. Door gezamenlijk en simultaan te innoveren kan sneller worden geleerd dan wanneer partijen op zichzelf experimenteren.

3.3 Informatie- en kennisdeling

Een netwerkbreed innovatieproces staat of valt bij goede samenwerking en afstemming. Kern in die samenwerking is het creëren van een goed overzicht van werkende en erkende innovaties.

Er hebben in de afgelopen jaren veel innovaties plaatsgevonden in de bibliotheeksector, maar het is – voor bibliotheekvoorzieningen en overheden – niet eenvoudig te achterhalen welke innovaties hebben plaatsgevonden, of er materialen beschikbaar zijn en of ze bewezen effectief en goed uitvoerbaar zijn. Echter, in een ideale situatie zou objectieve, vergelijkbare informatie over innovaties en over de effectiviteit en uitvoerbaarheid van innovaties eenvoudig te achterhalen moeten zijn.

Om overzicht te creëren worden onderzochte en erkende bibliotheekinnovaties met de beschikbare materialen en informatie opgenomen in een innovatiedatabase.⁴² Voor het bibliotheeknetwerk wordt een erkenningstraject ingericht. Doel is, dat op grond van onderzoek, overleg en toetsing een status wordt toegekend in gradaties, van bijvoorbeeld ‘geregistreerd’ tot ‘wetenschappelijk bewezen effectief’.

In het najaar van 2016 neemt de Koninklijke Bibliotheek vanuit haar promotionele taak het initiatief tot het inrichten van een erkenningsproces voor bibliotheekinnovaties, mede op basis van vergelijkbare processen elders. Voor de organisatie wordt voortgebouwd op bestaande structuren.

Innovatie-eigenaren kunnen hun innovatie via het erkenningstraject laten beoordelen op effectiviteit en uitvoerbaarheid. De erkenningscommissie kan bestaan uit wetenschappers en practicioners uit de diverse geledingen van het bibliotheeknetwerk. Onafhankelijkheid en gezaghebbendheid zijn belangrijke criteria voor de inrichting en samenstelling van de erkenningscommissie. Resultaten van monitoring en effectiviteitsmetingen maken deel uit van dit proces.

42 Een voorbeeld is Interventiedatabase Gezond en Actief Leven, een gezamenlijk initiatief van het Kenniscentrum Sport en RIVM Centrum Gezond Leven (CGL) in samenwerking met Trimbos-instituut. de erkenningssystematiek die wordt gebruikt om leefstijlinterventies te beoordelen. Op grond van een standaard erkenningstraject zijn de 300 interventies in deze interventiedatabase ingedeeld naar vijf niveaus. In oplopende volgorde zijn dat: goed beschreven, goed onderbouwd, eerste aanwijzingen voor effectiviteit, goede aanwijzingen voor effectiviteit, sterke aanwijzingen voor effectiviteit. Het erkenningstraject bestaat uit de stappen: beschrijven, indienen, beoordelen, erkennen en publiceren. Ook het Nederlands Jeugd Instituut heeft een vergelijkbare interventiedatabase.

3.4 Rolverdeling volgens de Wsob in vogelvlucht

De Wsob vormt het wettelijk kader waarbinnen het bibliotheeknetwerk de ambities op de gezamenlijke prioriteiten moet realiseren. De kern van de Wsob is het creëren van één netwerk van bibliotheekorganisaties, het positioneren van de KB als nationale bibliotheek in het netwerk en het omschrijven van de fysieke en digitale bibliotheek⁴³.

De Wsob beoogt een samenhangend netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen tot stand te brengen. De lokale bibliotheken, de provinciale ondersteuningsinstellingen en de Koninklijke Bibliotheek (voor zover het de landelijke digitale bibliotheek betreft) vormen samen het netwerk. De Wsob schrijft voor dat alle deelnemers aan het netwerk gebruik maken van een gezamenlijke catalogus en een gezamenlijke digitale infrastructuur, onderdeel zijn van het interbibliotheecaire leenverkeer (IBL), collectiebeleid voeren overeenkomstig het gezamenlijk collectieplan⁴⁴, de administratie van leden en de algemene voorwaarden afstemt op de andere deelnemers en tot slot: het onderwijs ondersteunen.⁴⁵

De drie overheden zijn volgens artikel 6 van de Wsob gezamenlijk verantwoordelijk voor het bibliotheeknetwerk. De gemeente is verantwoordelijk voor het lokale bibliotheekwerk, de provincie biedt via de POI een pakket aan ondersteunende activiteiten voor de lokale bibliotheken en het Rijk is verantwoordelijk voor het netwerk als geheel én voor de digitale bibliotheek en ‘Aangepast Lezen’.

Een uitgebreidere samenvatting van de lokale, provinciale en landelijke rol op grond van de Wsob is opgenomen in bijlage 1 van deze agenda.

3.5 Uitwerking van de rolverdeling bij innovatie

De Wsob legt in artikel 16 de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van innovaties ten behoeve van de lokale bibliotheken neer bij de gezamenlijke provinciale ondersteuningsinstellingen, in overeenstemming met de Koninklijke Bibliotheek in verband met haar coördinerende taak.⁴⁶ De KB vervult daarmee een dubbelrol: enerzijds een coördinerende rol en anderzijds een eigenstandige rol voor de (innovatie van de) landelijke digitale openbare bibliotheek en Aangepast Lezen.

Het voorgaande laat onverlet dat alle spelers innovatie in het fysieke en digitale domein inzetten, ieder vanuit zijn eigen positie. Innovaties, ook in het fysieke domein, hebben vaak een digitale component. Uiteindelijk gaat het er om, dat de klant één bibliotheek ervaart, fysiek en digitaal.

⁴³ De Wsob maakt voor de rolverdeling tussen POI's en de KB onderscheid tussen de innovatie in het fysieke en het digitale domein. De POI's hebben in de Wsob de verantwoordelijkheid voor innovatie in het fysieke domein, dat wil zeggen de innovatie van de lokale bibliotheken. Dit in overeenstemming met de KB vanwege haar coördinerende rol. De innovatie in het digitale domein ligt bij de KB en behelst de landelijke digitale infrastructuur en de landelijke digitale bibliotheek. Daarnaast is de KB verantwoordelijk voor de innovatie van voorzieningen voor personen met een leeshandicap.

⁴⁴ Conform artikel 10 van de Wsob stelt de KB elke vier jaar voor de deelnemers aan het netwerk een gezamenlijk collectieplan vast, in overeenstemming met de vertegenwoordigers van de lokale bibliotheken.

⁴⁵ Wsob, artikel 8.

⁴⁶ In verband met de algemene taak van coördinatie en afstemming van het netwerk als geheel, zoals opgedragen aan de KB in artikel 9 van de Wsob.

De rolbeschrijving in deze paragraaf biedt een handreiking voor een sterke, meer gestructureerde en beter afgestemde werkwijze in het bibliotheekveld op het gebied van innovatie. De rolbeschrijving is bedoeld om richting te geven in gevallen waarin er onduidelijkheid is, maar is geen keurslijf en laat ruimte voor specifieke invulling.

Bij veel innovaties wordt al effectief samengewerkt door het lokale, provinciale en landelijke netwerk. Zo is bijvoorbeeld lokaal in Groningen ‘Scoor een boek’ ontwikkeld, een initiatief dat nu breed beschikbaar wordt gesteld aan andere bibliotheken en navolging krijgt. ‘Mijn leeskring’ is ontwikkeld in Flevoland en wordt in meerdere provincies geïmplementeerd. Bij de totstandkoming van de Taalkit DUTCH⁴⁷ is door het netwerk voortvarend samengewerkt met de ontwikkelende externe partners, CINOP en ETV.NL. In korte tijd zijn de krachten gebundeld en is op grond van lokale ervaringen de Taalkit ontwikkeld en breed beschikbaar gesteld. Voor het e-bookplatform heeft elke lokale bibliotheek een e-bookambassadeur die in verbinding staat met het landelijke niveau, dat op zijn beurt zorgt voor bijvoorbeeld marketingcampagnes en de doorontwikkeling van de dienst. Tot slot noemen we hier nog de voorbeelden van de Bibliotheek op school, BoekStart en het programma ‘de Bibliotheek en Basisvaardigheden’. Op basis van pilots zijn best practices bijeengebracht en zijn landelijke programma’s ontwikkeld, waarvan de bouwstenen lokaal kunnen worden gebruikt. De rolverdeling in het netwerk is in de voorbeelden niet telkens dezelfde: de kracht zit in de samenwerking en afstemming tussen de niveaus.

De lokale, provinciale en landelijke rollen zijn in de tabel hieronder geëxpliciteerd voor elk van de drie fasen in de innovatiecyclus. Er is in tabel onderscheid in lokaal, provinciaal en landelijk, maar er is geen onderscheid gemaakt tussen de subsidieverstrekker en de subsidieontvanger op elk van die lagen. Het spreekt voor zich dat de subsidieontvanger, zoals de lokale bibliotheek bij alle taken vooral een uitvoerende rol vervult en dat de subsidieverstrekker zoals een gemeente een stimulerende rol richting de subsidieontvanger inneemt.

47 De Taalkit DUTCH is een maatschappelijk initiatief van CINOP en Stichting Expertisecentrum ETV.nl en een groot aantal partners waaronder de KB en enkele POI’s. Met de Taalkit DUTCH kunnen vluchtelingen vanaf dag één, samen met hun begeleiders, op een gestructureerde manier de eerste beginselen van de Nederlandse taal leren, online én offline, door een combinatie van bestaande en nieuw ontwikkelde leermiddelen en oefeningen.

Wie doet wat?

Lokaal

- Klimaat creëren binnen bibliotheken om innovatieve ideeën te ontwikkelen en uit te proberen.
- Met andere bibliotheken in het bibliotheeknetwerk en andere lokale organisaties met aanpalende ambities in contact treden om elkaar te inspireren, binnen en buiten de eigen regio.
- Samen met andere bibliotheken en POI's werken aan innovatie in samenwerkingsverbanden of communities of practice.
- Delen van informatie met de provinciale laag (zodat zij haar scharnierfunctie kan vervullen) en de landelijke laag (zodat zij inzichtelijk kan laten maken welke innovaties er zijn).

Fase bedenken

- Bijdragen aan het verzamelen, bedenken en uitwerken van ideeën en innovaties.
- Ideeën voor innovaties delen met het netwerk via provinciale en landelijke partners en andere samenwerkingspartners buiten het netwerk.
- Problemen signaleren en delen, zodat er innovatieve oplossingen voor kunnen worden ontwikkeld.

Fase experimenteren

- Uitvoeren van experimenten.
- Participeren in samenwerkingsverbanden en afstemmen van experimenten met anderen die vergelijkbare experimenten uitvoeren.
- Delen en beschikbaar stellen van resultaten en materialen van experimenten via de innovatiedatabase.
- Beschikbaar stellen van succesvolle innovaties aan anderen.

Fase beschikbaar stellen

- Implementatie van succesvolle, erkende innovaties die breed beschikbaar zijn gesteld.
- Deelname aan landelijke programma's en landelijke afspraken.
- Feedback geven op geïmplementeerde innovaties zodat ze verder kunnen worden verbeterd.

Provinciaal

- Weten welke bibliotheken met welke innovaties bezig zijn en weten op welke thema's innovatie wenselijk is.
- Versterken en ondersteunen van innovaties op lokaal niveau.
- Participeren in samenwerkingsverbanden rond innovatie met bibliotheken en andere POI's of in communities of practice.
- Zelf innovaties ontwikkelen op grond van gesignaleerde behoeften en op verzoek van bibliotheken of provincies. De innovatie van het interbibliothecair leenverkeer is een expliciete taak van de POI's conform de Wsob.
- Scharnierfunctie vervullen tussen lokaal en landelijk. Verzamelen van informatie over innovaties en zorg dragen dat lokale innovaties beschikbaar worden gesteld aan andere bibliotheken en in andere provincies. Landelijke programma's, afspraken en effectieve innovaties onder de aandacht brengen bij lokale bibliotheken en de implementatie ervan bevorderen.
- Signaleren en stimuleren van cross-overs tussen bibliotheken en economische en sociale opgaven waar gemeenten en provincies mee te maken hebben.
- Kennis delen en afstemmen met andere POI's ten einde de innovatiekracht en -middelen zo goed mogelijk samen en op elkaar afgestemd in te zetten.

Fase bedenken

- Versterken innovatiecultuur en idee-ontwikkeling bij lokale bibliotheken.
- Ideeën en innovaties delen met andere provincies en landelijke netwerkpartners om te komen tot afstemming en samenwerking.

Fase experimenteren

- Inventariseren van experimenten die extra ondersteuning verdienen.
- Ondersteunen van experimenten (met expertise, geld of mankracht), met name op het gebied van monitoring en doorontwikkeling.
- Afstemming van experimenten in het netwerk bevorderen.
- Helpen verspreiden van de resultaten van experimenten in het netwerk.
- Stimuleren van het provinciaal en landelijk beschikbaar stellen van innovaties die zichzelf in de experimentfase voldoende hebben bewezen.

Fase beschikbaar stellen

- Bij lokale bibliotheken onder de aandacht brengen van de innovaties die breed beschikbaar zijn en de implementatie ervan bij bibliotheken bevorderen en stimuleren (zoals bijvoorbeeld bij BoekStart en de Bibliotheek *op school* wordt gedaan).
- Signaleren van mogelijkheden voor verdere verbetering van de beschikbare producten en diensten (permanente verbetering).

Landelijk

- Innovaties ontwikkelen ten behoeve van het openbare bibliotheekgedeelte van de nationale digitale bibliotheek en van Aangepast Lezen, mede gevoed door input van lokale en provinciale spelers.
- Regie op gezamenlijke landelijke programma's (zoals BoekStart, de Bibliotheek *op school*, Basisvaardigheden, Tel mee met Taal).
- Afspraken maken met landelijke partners (de Belastingdienst, Stichting Lezen, Lezen en Schrijven, UWV) in nauw contact met de netwerkpartners. Bibliotheken en POI's equiperen om uitvoering te geven aan de gemaakte afspraken.
- Landelijke inkoop en uitrol van instrumenten en methoden (Digisterker, Oefenen.nl, Taalkit Dutch).
- Stimuleren van innovatie in het netwerk door innovatiesubsidies beschikbaar te stellen via het subsidiebudget van de KB⁴⁸, met een adviserende rol voor de Innovatieraad.
- Proeftuinen: innovatie-ontwikkeling die het lokale en provinciale niveau overstijgen in samenwerking met het bibliotheeknetwerk.
- Faciliteren van kennisdeling (Biebtobieb, het Nationale Bibliotheekcongres, kenniskringen, innovatiedatabase etc.).
- Adviseren en ondersteunen bij de uitvoer van (trend)onderzoek, monitoring en instrument-ontwikkeling⁴⁹.
- Onderzoeken of in samenwerking met het netwerkpartners 'erkende' innovaties kunnen worden aangewezen en uitwerken hoe dat georganiseerd kan worden. Onderdeel daarvan is het (laten) meten van de effectiviteit van innovaties via onder meer het faciliteren van monitoring en effectonderzoek van innovatieve experimenten en trajecten (wetenschappelijke evidentie).
- Delen van informatie met de provinciale laag zodat zij haar scharnierfunctie kan vervullen.

48 Meer informatie op <https://www.kb.nl/ob/algemene-programmas/innovatieagenda>.

49 In 2016 verschijnt de KB-onderzoeksagenda voor het bibliotheeknetwerk.

Fase bedenken

- Ideeontwikkeling stimuleren (bijvoorbeeld via activiteiten als het Bibliotheekcongres, prijsvragen, symposia en bijeenkomsten, binnenhalen van best practices uit het buitenland, et cetera).
- Bevorderen dat goede ideeën met een duwtje kunnen worden uitgewerkt via gelden subsidie-regeling en proeftuinen.

Fase experimenteren

- Borgen dat er inzicht ontstaat in de resultaten van experimenten: bevorderen monitoring en effectmeting en het ontwikkelen van meetinstrumenten hiervoor in samenwerking met de netwerkpartners.
- Bieden van een platform voor experimenten (bijvoorbeeld op het bibliotheekcongres).
- Vergroten van inzicht in lopende en nieuwe experimenten middels een innovatiedatabase.
- Ontwikkelen en ondersteunen van experimenten via gelden subsidieregeling, beschikbaarstelling expertise in proeftuinen of via participatie in communities of practice.

Fase beschikbaar stellen

- Beschikbaar stellen van landelijke innovaties.
- Delen van landelijke programma's en de resultaten van landelijke afspraken.
- Organisatie erkenningsproces effectieve innovaties en beschikbaar stellen informatie hierover via een innovatiedatabase.

3.6 Financiering van innovatie

Succesvol innoveren is niet alleen een kwestie van het beschikbaar stellen van geld, het oormerken van budgetten voor innovatie of het vaststellen van een percentage van de totale subsidie dat aan innovatie moet worden besteed. Het is ook zaak om binnen de organisaties ruimte te creëren om te innoveren en te experimenteren, op alle niveaus in het netwerk.

Om in het openbaar bibliotheeknetwerk succesvol te kunnen innoveren zal het onderwerp 'innovatie' moeten worden geagendeerd in de onderlinge relatie tussen subsidieverlenende overheden (gemeenten en provincies) enerzijds en subsidievragende bibliotheken en POI's anderzijds. Gemeenten en provincies kunnen als subsidieverstrekkingen innovatie in het bibliotheeknetwerk stimuleren door het onderwerp van gesprek te laten zijn in de processen van jaarplanvorming, subsidieaanvraag en verantwoording. Wat zijn de inspanningen en de resultaten van bibliotheken en POI's op het gebied van innovatie en op welke wijze wordt samengewerkt in het netwerk en met partners? Welke beschikbare innovaties zijn overgenomen en geïmplementeerd? Welke experimenten worden uitgevoerd? Met wie wordt samengewerkt bij het uitvoeren van die experimenten, binnen en buiten de provincie?

Niet alleen van de landelijke, maar ook van de lokale en provinciale overheden wordt gevraagd om voorwaarden te stellen ten aanzien van het delen van resultaten. Overheden kunnen hier vanuit hun subsidieverlenende taak een rol in spelen, zodat innovaties die met publieke middelen zijn gefinancierd, ook publiek beschikbaar komen. Idealiter staan rechtenkwesities het delen met anderen niet in de weg.

Het voorgaande laat onverlet dat de financiering voorwaarde is om innovatie te laten plaatsvinden. In deze agenda worden geen concrete bedragen voor innovatie genoemd. Wel wordt de ambitie uitgesproken om bestaande en nieuwe innovatiemiddelen te matchen op de verschillende niveaus om zo te komen tot een innovatiecharter voor het bibliotheeknetwerk.

Daarbij zal in toenemende mate de verbinding worden gezocht met andere beleidsterreinen waarop middelen beschikbaar zijn, zoals bijvoorbeeld onderwijs, zorg of arbeidsmarkt.

De middelen voor innovatie vanuit het landelijke niveau kunnen worden ingezet voor:

- Het voeren van landelijke regie (coördinatie en afstemming) over de innovatie van het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen.⁵⁰ Daarbij kan worden gedacht aan procesbegeleiding van de afstemming aangaande innovatie tussen partijen, faciliterende voorzieningen en initiatieven en het beschikbaar stellen van onderzoeksgegevens en meetinstrumenten waarmee monitoring van experimenten en van breed beschikbaar gestelde innovaties kan plaatsvinden.
- Innovatie van de landelijke digitale openbare bibliotheek / nationale digitale bibliotheek⁵¹ en innovatie van de bibliotheekvoorziening van noodzakelijk omgezette werken voor personen met een handicap ('Aangepast Lezen'). Op deze twee onderwerpen heeft de KB een expliciete inhoudelijke wettelijke taak.⁵²
- Inkopen (of afkopen) van digitale content en licenties (bijvoorbeeld Digisterker), waardoor innovaties laagdrempelig beschikbaar kunnen worden gesteld ten behoeve van implementatie door het bibliotheeknetwerk.
- Ondersteunen van de implementatie van programma's die zijn gebaseerd op landelijke afspraken die namens de bibliotheeksector zijn gemaakt, zoals bijvoorbeeld de afspraken die onlangs met de Belastingdienst zijn gemaakt over het bieden van hulp bij aangifte door bibliotheken.
- Coördinatie en versterking van innovatieve ontwikkelingen door kennisdeling en het beschikbaar stellen van gelden via de Innovatieraad.⁵³

Door de wettelijke taak van de provincies die de gezamenlijke POI's uitvoeren op het gebied van innovatie, vervult de provincie een belangrijke rol als het gaat om financiering van innovatie. De middelen voor innovatie vanuit het provinciale niveau kunnen worden ingezet op de volgende onderdelen:

- Ontwikkeling van innovaties ten behoeve van lokale bibliotheken (op grond van artikel 16 van de Wsob). Op grond van de drie fasen van innovatie die zijn onderscheiden, kan 'ontwikkeling van innovaties' worden gedefinieerd als: het ondersteunen van het proces van ideevorming (fase 1), het ondersteunen van experimenten (fase 2) en het bevorderen van de implementatie van innovaties bij lokale bibliotheken (fase 3).
- Ondersteunen van communities of practice en andere initiatieven en samenwerkingsverbanden gericht op samenwerking en het versterking van innovatieve kracht in het netwerk binnen en buiten de grenzen van de provincies.
- Innovatie van het interbibliothecair leenverkeer (IBL).⁵⁴

50 Op grond van Wsob, artikel 9, lid a.

51 Via de landelijke digitale infrastructuur kunnen alle openbare bibliotheekvoorzieningen deelnemen en gebruikmaken van de diensten van de nationale digitale bibliotheek.

52 Op grond van Wsob, artikel 9, lid b en c.

53 De Innovatieraad bestaat uit bibliotheekdirecteuren, uit leden afkomstig van provinciale ondersteuningsinstellingen of een aanpalende sector. De Innovatieraad heeft jaarlijks door de KB vast te stellen een budget te verdelen, in 2016 gaat het om een bedrag van € 100.000,-.

54 Op grond van Wsob, artikel 16.

De middelen voor innovatie vanuit het gemeentelijke niveau, kunnen worden ingezet op de volgende onderdelen:

- Uitvoering van experimenten die bijdragen aan de lokale opgave van de gemeente in samenwerking met andere organisaties en eventueel andere bibliotheken.
- Lokale implementaties van elders ontwikkelde, breed beschikbaar gestelde innovaties.

4. Tot slot: van innovatieagenda naar actieagenda

Deze agenda schetst de vier prioriteiten en ambities waarop het bibliotheeknetwerk gezamenlijk wil innoveren en geeft aan hoe de verschillende spelers in het netwerk daaraan in gezamenlijkheid kunnen bijdragen. De agenda is daarmee leidraad voor de uitvoering van innovatietaken in het netwerk. De looptijd van deze agenda is van 2016 tot en met 2018. Om vanuit de innovatieagenda tot uitvoering te komen worden in 2016 de hierna beschreven stappen gezet, waarbij de KB de regie op zich zal nemen op grond van haar wettelijke taak.

Voor de uitvoering van de innovatieagenda zal de KB zich in het najaar voorbereiden op haar taken rond innovatie in het digitale domein en de samenwerking en afstemming in het bibliotheeknetwerk. Voor de innovatie in het fysieke domein ligt het initiatief bij de provinciale overheden en de POI's om in afstemming met de lokale overheden en bibliotheken het provinciale en regionale beleid invulling te geven, met de innovatieagenda als leidraad.

Lokale en provinciale uitwerking

Gemeenten en provincies geven vanuit lokale en provinciale visies, regelingen en kaders invulling aan de innovatieagenda. De POI's en SPN wordt gevraagd om in afstemming met de netwerken van lokale bibliotheken, de gemeenten én in afstemming met de provinciale overheden te komen tot een provinciale invulling van de innovatie in het bibliotheeknetwerk. Daarbij wordt naast deze innovatieagenda uitgegaan van de vigerende landelijke en provinciale thematische netwerkprogramma's, zoals rond basisvaardigheden.

Landelijk actieagenda

Parallel aan de provinciale en lokale uitwerking en de landelijke planvorming van de KB op grond van de Wsob voor de digitale bibliotheek en Aangepast Lezen vindt afstemming plaats over de provinciegrenzen heen en wordt met ondersteuning van de KB een landelijke actieagenda ontwikkeld. Daarin wordt op basis van deze Gezamenlijke innovatieagenda de samenwerking uitgewerkt en worden de onderlinge verbindingen en samenhang op het gebied van innovatie over de provinciegrenzen heen beschreven.

Voor elk van de vier prioriteiten moet duidelijk worden wat wordt gedaan aan ideeontwikkeling (fase 1 van innovatie), welke experimenten worden uitgevoerd (fase 2 van innovatie) en welke innovaties worden doorontwikkeld en geïmplementeerd bij bibliotheken die deze innovaties willen overnemen (fase 3 van innovatie). Aan de hand daarvan kan de onderstaande tabel, die nu nog bewust leeg is gelaten, worden ingevuld.

	Jeugd & onderwijs	Zelfredzaamheid & participatie	Persoonlijke ontwikkeling	Verandering & verbreding van de klassieke bibliotheek
Hoe gaan we de komende periode gezamenlijk goede ideeën voor innovatie ontwikkelen?
Welke experimenten gaan we de komende periode gezamenlijk uitvoeren?
Welke innovaties gaan we de komende periode breed beschikbaar stellen en implementeren?

Landelijke afsluiting

Om een eindpunt aan het voorbereidingstraject te markeren wordt eind 2016 / begin 2017 een afsluitende bijeenkomst georganiseerd, waarin de resultaten van het voorgaande worden gepresenteerd. Deze bijeenkomst dient als aftrap van de gezamenlijke innovatie op de vier prioriteiten in het bibliotheeknetwerk voor de jaren 2017-2018, de jaren waarin de veranderingen in gang worden gezet en er vervolgens substantieel kan worden geogst.

De ambitie voor de actieagenda is om tijdens de bijeenkomst te komen tot bestuurlijke afspraken tussen de verschillende overheidsniveaus. De drie overheidslagen benoemen hierin hun netwerkverantwoordelijkheden op het gebied van innovatie met verbindingen naar aanverwante beleidsterreinen, zoals het onderwijs, sociaal domein en economie.

De ambitie is om deze verantwoordelijkheden om te zetten naar een gezamenlijke financiering van innovatie in het bibliotheeknetwerk, waarbij de middelen voor de innovatie worden samengebracht met innovatiemiddelen in aanpalende sectoren, zoals onderwijs en educatie, het sociale domein, arbeid en economie.

De ambitie is om deze verantwoordelijkheden om te zetten naar een gezamenlijke financiering van innovatie in het bibliotheeknetwerk, waarbij de middelen voor de innovatie worden samengebracht met innovatiemiddelen in aanpalende sectoren, zoals onderwijs en educatie, het sociale domein, arbeid en economie.

Bijlage:

Rolverdeling op grond van de Wsob

In deze bijlage worden de lokale, provinciale en landelijke rol beschreven en samengevat op grond van de Wsob.

Lokale rol

De gemeente is verantwoordelijk voor het lokale bibliotheekwerk.

De lokale verantwoordelijkheid heeft betrekking op de beschikbaarheid, de omvang en de kwaliteit van de voorziening. De gemeente kan in grote mate zelf beslissen over de inrichting van het lokale bibliotheekwerk.⁵⁵

De gemeente dient zich bij de uitoefening van de verantwoordelijkheid rekenschap te geven van de gemiddelde afstand tussen de lokale bibliotheekvoorziening en de inwoners van de gemeente(n).

De centrale organisatie van de digitale bibliotheek heeft als consequentie dat de lokale verantwoordelijkheid in hoofdzaak de fysieke bibliotheek betreft en in het digitale domein alleen specifieke lokale toepassingen.

Voor de openbare bibliotheekvoorziening (lokale bibliotheken) geldt dat ze volgens de Wsob aan een aantal eisen moet voldoen om onderdeel te zijn van het netwerk. Zo moet een openbare bibliotheekvoorziening volgens artikel 4 van de Wsob haar taken vervullen vanuit op basis van de waarden onafhankelijkheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid, pluriformiteit en authenticiteit. Volgens artikel 5 van de Wsob omvat een openbare bibliotheekvoorziening in ieder geval de volgende vijf kernfuncties (die bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van het algemene publiek): (1) ter beschikking stellen van kennis en informatie (informerende); (2) bieden van mogelijkheden tot voor ontwikkeling en educatie (lerende); (3) bevorderen van lezen en laten kennismaken met literatuur (lezend); (4) organiseren van ontmoeting en debat en (5) laten kennismaken met kunst en cultuur.

Provinciale rol

Een provinciale ondersteuningsinstelling is volgens de wet een in overwegende mate door een of meer provincies gesubsidieerde of in stand gehouden voorziening die een pakket aan ondersteunende activiteiten biedt voor de lokale bibliotheken in de desbetreffende provincie of provincies.⁵⁶

55 Er geldt bijvoorbeeld geen minimaal bekostigingsniveau en de gemeente is niet verplicht om een bibliotheek in stand te houden en over en eigen (bibliotheek)vestiging te beschikken. Wel is vastgelegd dat burgers toegang moeten hebben tot een lokale bibliotheek en toegang tot alle functies van de bibliotheek. Zie ook: Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 846, nr. 7, p. 22.

56 Zie Wsob, artikel 1.

Een provinciale ondersteuningsinstelling is volgens artikel 16 van de Wsob verantwoordelijk voor de distributie van fysieke werken door middel van het interbibliothecaire leenverkeer binnen de provincie of provincies waardoor zij wordt gesubsidieerd of in stand gehouden.

De provinciale ondersteuningsinstellingen zijn volgens artikel 16 gezamenlijk verantwoordelijk voor de:

- Distributie van fysieke werken door middel van het interbibliothecaire leenverkeer tussen de provincies;
- Ontwikkeling van innovaties ten behoeve van de lokale bibliotheken, in overeenstemming met de Koninklijke Bibliotheek in verband met haar coördinerende taak (die in artikel 9 van de Wsob nader is omschreven).⁵⁷

Landelijke rol

De verantwoordelijkheden van het Rijk betreffen de algemene stelselverantwoordelijkheid, de verantwoordelijkheid voor de landelijke infrastructuur van de digitale bibliotheek en de bekostiging van e-content en de verantwoordelijkheid voor de voorziening voor personen met een leesbeperking.

De KB heeft conform artikel 9 van de Wsob de volgende taken toebedeeld gekregen:

- Het aansturen van het netwerk van openbare bibliotheekvoorzieningen door (1) afstemming en coördinatie, (2) educatie, informatie en reflectie en (3) vertegenwoordiging en promotie.
- In stand houden van de digitale bibliotheek. Dat houdt in ieder geval in:
 - Ontwikkelen en beheren van de digitale infrastructuur;
 - Beheren en van context voorzien van de digitale collectie en de afstemming met de collectie digitale werken van de Koninklijke Bibliotheek;
 - Opstellen van een reglement voor de toegang tot digitale werken;
 - Bereiken van verschillende doelgroepen;
 - Samenwerken met andere publieke aanbieders van digitale werken.
- Verzorgen van een bibliotheekvoorziening van noodzakelijk omgezette werken voor personen met een handicap ('Aangepast Lezen').

Ten behoeve van de taken, bedoeld in artikel 9 van de Wsob, kan de Koninklijke Bibliotheek subsidie verstrekken. Op grond van dit artikel kunnen bijvoorbeeld innovatiegelden beschikbaar worden gesteld.

Voorts is in de wet benoemd dat de KB elke vier jaar, in overeenstemming met vertegenwoordigers van de lokale bibliotheken en POI's, voor de deelnemers aan het netwerk een gezamenlijk collectieplan vaststelt (artikel 10 Wsob) en dat de KB het inkopen van werken verricht voor de landelijke digitale bibliotheek op voordracht van vertegenwoordigers van de lokale bibliotheken (artikel 18 Wsob). Bovendien heeft de KB op grond van artikel 11 van de Wsob een taak met betrekking tot de gegevenslevering.⁵⁸

⁵⁷ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 846, nr. 3, p. 30. Het betreft de Memorie van Toelichting.

⁵⁸ Het gaat in dit geval om gegevens die lokale bibliotheken en provinciale ondersteuningsinstellingen over de collectie en de beschikbaarheid daarvan aan de KB verstrekken ten behoeve van de gezamenlijke catalogus voor de landelijke digitale bibliotheek. De KB stelt de aard van die gegevens nader vast en stelt regels over het tijdstip en de wijze waarop de gegevens dienen te worden verstrekt aan de KB.

